

Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming

Samen met het NIP en de BSPW heeft de NVO de allereerste *Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming* ontwikkeld. In vijf jaar tijd kwamen er veertien richtlijnen tot stand. Het stimuleren van professionele standaarden voor pedagogen past in de koers en visie van de NVO. Een terugblik op het ontstaan van de richtlijnen en hoe we er als pedagogen - in de toekomst - mee kunnen werken.

De NVO heeft doelmatige ondersteuning van opvoeders en kinderen en vakbekwaamheid van pedagogen hoog in het vaandel staan¹. Passend binnen deze visie is het ontwikkelen van professionele standaarden. Die standaarden of richtlijnen hebben de vorm van afspraken over hulp aan opvoeders en jeugdigen die gebaseerd zijn op 'evidence-based' kennis. Met de ontwikkeling van de Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming² is een grote stap in de goede richting gezet.

Ondersteuning van professionals

Voor veel mensen zijn medische richtlijnen, zoals voor griep en hoofdluis, heel gewoon. Artsen baseren zich op kennis uit wetenschappelijk onderzoek. En als patiënten verwachten we dat zij, op grond van deze kennis, adviezen geven en recepten uitschrijven. Met net zo'n soort slag zijn we bezig op het pedagogische werkveld: ook opvoeders en kinderen verdienen de best mogelijke zorg en begeleiding.

De nieuwe *Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming* zijn dan ook bedoeld om professionals zoals pedagogen en psychologen te ondersteunen in hun dagelijks werk. De richtlijnen bieden een overzicht van up-to-date kennis en praktische aanbevelingen. Professionals kunnen zo de best beschikbare hulp aan ouders en jeugdigen geven.

Veertien richtlijnen

Samen met de beroepsverenigingen NIP (Nederlands Instituut van Psychologen) en BPSW (Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk) heeft de NVO het initiatief genomen om de *Richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming* te ontwikkelen. In vijf jaar tijd zijn er veertien richtlijnen tot stand gekomen (zie kader) waarvan de NVO, samen met de twee andere beroepsverenigingen, mede-eigenaar is. Voor iedere richtlijn is door een werkgroep met deskundigen een concept-richtlijn opgesteld. Namens de NVO waren individuele leden, het NVO-bureau - met beleidsmedewerker Kirsten Mik als aanspreekpunt - en de Commissie Kwaliteit en Opleiding (CKO) betrokken bij het beoordelen en commentariëren van deze concept-richtlijnen. De eindverantwoordelijkheid lag bij het bestuur. Het NJi (Nederlands Jeugdinstituut) is namens de beroepsorganisaties belast met de dagelijkse organisatie en de website². Met een feestelijk slotsymposium is op 30 november 2015 het project van de richtlijnontwikkeling afgesloten. Dat betekent overigens niet dat er niet doorgewerkt wordt aan

de richtlijnen. Er zullen regelmatige updates van de huidige richtlijnen komen, er is ruimte voor nieuwe richtlijnen en er is volop aandacht voor verdere verspreiding in de praktijk.

Corebusiness

Flip Dronkers, kinder- en jeugdpsycholoog en voorzitter van de sector jeugd van het NIP, is programmaleider van de richtlijnen. Over het belang van de richtlijnen voor de beroepsverenigingen kan Dronkers kort zijn: "Richtlijnen behoren tot de professionele standaard van de beroepsgroep, en het is daarmee 'corebusiness' van beroepsverenigingen. Zij horen zich hard te maken voor een goede kwaliteit van de beroepsuitoefening en daarmee een betere zorg voor cliënten. Ik vind het fantastisch te merken dat ook de NVO die handschoen zo serieus oppakt."

Wat viel er mee in het project?

Flip Dronkers: "We waren in het begin ongerust over een mogelijk negatieve beeldvorming. Het woord 'richtlijnen' klinkt bureaucratisch en door anderen opgelegd. Dat is het nu juist niet, maar leg dat maar eens uit in een domein dat geteisterd is door regels en bureaucratie. Professionals in het jeugddomein hebben gelukkig goed begrepen wat richtlijnen wél zijn: eigen vakinhoudelijke standaarden voor goed hulpverlenerschap. De jeugdprofessional staat er sterker door in zijn vak en cliënten krijgen betere hulp. Uit onderzoek van vorig jaar blijkt dat inmiddels 75% van de jeugdprofessionals vindt dat richtlijnen bij de uitoefening van het beroep horen. Dat is een mooie score, want we staan eigenlijk nog maar aan het begin."

Afgaan op kennis

Tegenvallers waren er ook volgens Dronkers: "Wat tegenvalt als je richtlijnen maakt voor het sociale domein, is dat we beschikken over weinig spijkerharde wetenschappelijke 'evidence'. We hebben deze ruimschoots aangevuld met praktijkkennis van professionals en ervaringskennis van cliënten - die wij zeer serieus hebben meegenomen - om tot aanbevelingen te komen waar het veld iets aan heeft.

En wat nu niet tegenvalt, maar waar ik wel voor wil waarschuwen, is om richtlijnen leidend te laten worden in wat we doen. Zo zijn ze niet bedoeld. Uitgangspunt moet zijn en blijven dat unieke kind of die jongere en wat die nodig heeft om gezond en veilig te kunnen opgroeien. Richtlijnen zijn dan

‘Het woord richtlijnen klinkt bureaucratisch, maar dat is het juist niet’

geweldige hulpmiddelen om vervolgens de juiste zorg in te kunnen zetten. Want we willen professionals die niet hun onderbuik maar de in richtlijnen vervatte kennis raadplegen bij hun afwegingen. Zo dragen die professionals bij aan de kwaliteit in de zorg.”

Richtlijn gehechtheid

Marianne de Wolff – pedagoog, werkzaam als onderzoeker bij TNO – werkte als projectleider mee aan de richtlijn ‘Problematische gehechtheid’ (zie kader). “Elke richtlijn start met een knelpunten-analyse, die aangeeft welke vragen de richtlijn dient te beantwoorden”, zegt De Wolff.

“Die knelpunten zijn opgesteld in sessies met praktijkprofessionals en wetenschappers. TNO had ervaring met richtlijnen in de jeugdgezondheidszorg en is benaderd om deze richtlijn te ontwikkelen. Omdat ik bekend was met het onderwerp gehechtheid, heb ik het voorstel voor deze richtlijn geschreven. Als projectleider heb ik samen met de voorzitter de werkgroep samengesteld – waarbij de beroepsverenigingen vertegenwoordigd moesten zijn. Gehechtheid is best een lastig thema, omdat *iedereen* daar wel iets van vindt. Bovendien zijn er veel zelfstandige professionals die allemaal hun eigen behandelingen hebben opgezet. Daarbij is de behoefte aan meer praktische hulpmiddelen bij diagnostiek en behandeling groot, met name op de werkvloer van jeugdhulpinstellingen. De verwachtingen waren dus behoorlijk hoog gespannen.”

Marianne de Wolff vertelt dat ze maar ten dele aan die verwachtingen konden voldoen. “Een eenvoudige checklist om vast te stellen of een kind een problematische gehechtheidsrelatie heeft, is er niet. Ook het aantal interventies dat goed onderbouwd was, bleek gering. Over gehechtheid en hechtingsstoornissen bestaan ook misverstanden. Toen het eerste concept van de richtlijn klaar was, zei iemand dat hij de belangrijkste en ook mooie boodschap van de richtlijn vond dat een problematische gehechtheidsrelatie ‘gerepareerd’ kan worden. Dat wil zeggen: er is altijd herstel mogelijk en de sleutel ligt bij de (professionele) opvoeders. Dat zie ik als winst van de richtlijn.”

Werkkaarten

Het proces stopt niet met het schrijven van een richtlijn. De richtlijnen zijn vervolgens in de praktijk uitgetest bij organisaties en vervolgens in bijeenkomsten met praktijkprofessionals besproken. Marianne de Wolff is positief over het eindresultaat: “De richtlijn Problematische gehechtheid biedt een toegankelijke inleiding in de gehechtheidstheorie en daarnaast praktische suggesties zoals een lijstje met Do’s en Don’ts over hoe opvoeders een goede band kunnen opbouwen met kinderen. Met name de werkkaarten worden veel gebruikt. Het belangrijkste is eigenlijk: ‘Wees alert op gehechtheid’. Dat klinkt eenvoudig, maar het gaat om een bepaalde attitude bij professionals om altijd alert te zijn op gehechtheidsrelaties, zonder onnodig te problematiseren.”

Implementatie in de praktijk

Petra Bastiaensen – orthopedagoog-generalist en GZ-psycholoog – werkt als gedragsdeskundige bij jeugdzorgaanbieder Juzt. Bastiaensen vertelt dat er in juni van dit jaar een plan van aanpak is gemaakt voor de implementatie van de richtlijnen binnen Juzt.

Bastiaensen: “Onderdeel daarvan is het bespreken van relevante onderdelen met de teamleden. De bekendheid onder de praktijkprofessionals is op dit moment wisselend. Juzt heeft aan het voorbereiden van enkele richtlijnen een bijdrage geleverd, waardoor een aantal professionals al volgens die richtlijnen werkt. Daarnaast zijn weer andere richtlijnen de afgelopen jaren gekoppeld aan speerpunten van Juzt. Een voorbeeld is de richtlijn ‘Problematische gehechtheid’, die opgenomen is in het visiedocument van het Project Stevig Bestaan³ van Juzt en waaruit scholingen voor onder andere pedagogisch medewerkers en pleegzorgwerkers zijn voortgevloeid.”

tekst: Femmie Juffer

cartoon: Jan Dirk Barreveld